

Victima traficului de minori în cadrul procedurilor penale

~ Rezultatele cercetării ~

Proiect derulat de:

METOLOGIA CERCETARII

- Analiza cadrului legislativ și corelarea cadrului național cu cel european;
- Analiza deciziilor judecătorești referitoare la victimele traficului de minori, emise în perioada 2018-2020;
- Cercetare calitativă: 47 de interviuri cu reprezentanți ai organelor de cercetare (BCCO , DIICOT), judecători, avocați, reprezentanți ANITP, DGASPC, ONG-uri; 1 focus grup.

Proiect derulat de:

DREPTUL LA INFORMARE

- Informare se face în mod formal și nu adaptat la copil, neexistând metode de evaluare a înțelegerii copilului a informației primite;
- Informare se face înainte de audiere fiind mai mult o procedură de bifat;
- Situații când copilul a primit formularul și l-a citit, fără a i se explica conținutul și importanța, motivul fiind timpul redus pentru audiere;
- Procesele verbale ale ANITP/BCCO sunt instrumentele de verificare că minorul a primit informația stabilită de lege și parte a dosarului;
- Nu există pregătire suficientă a victimei identificate prior audierii, care să permită informarea eficientă a copilului cu privire la drepturile sale, audiere, procedurile penale;
- Informarea de obicei se face oral, copilul nu primește materiale scrise adaptate nivelului lui de înțelegere cu privire la drepturile sale sau procedurile care vor urma.

Proiect derulat de:

DREPTUL DE A FI ASCULTAT- Audierea în practică

- **Durata:** între 1 ora și 10 ore, variază în funcție de faza procesuală, vârsta victimei, complexitatea cazului, reticența victimei de a comunica și expertiza celor care audiază în comunicarea cu victimele minore, locația și modul în care se asigură confort, protecție și siguranță victimei.
- **Locație:** majoritatea în birourile ofițerilor BCCO/DIICOT sau în sala de judecată. Excepții: camere de audiere adaptate nevoilor copiilor (AUDIS Cluj Napoca, București și Dolj) cu geam unidirecțional și echipamente de înregistrare audio-video/ audierea în camera de consiliu a instanței.
- **Participanți:** standard: 6 persoane la urmărire penală și maxim 7 persoane la faza de judecată. Aplicarea art 111 alin(6) este limitată în cazurile cu victime de sex feminin deoarece nu există persoane de sex feminin suficiente în cadrul organelor de poliție sau DIICOT.
- **Metode de audiere:** nu există o procedură de audiere adaptată nevoilor copiilor aplicată unitar. Nu se face o evaluare psihologică ante-audiere pentru a stabili gradul de înțelegere a copilului și stabilirea planului de intervenție în cadrul procedurilor judiciare. 50% dintre intervievați au afirmat că audierea nu se realizează cu mijloace de înregistrare audio-video.

Proiect derulat de:

DREPTUL DE A FI ASCULTAT-Legislativ

Caracterul facultativ a masurilor

Art 111 (6) În cazul persoanelor vătămate pentru care a fost stabilită în condițiile legii existența unor nevoi specifice de protecție, organul judiciar **poate dispune** una sau mai multe dintre următoarele măsuri, atunci când este posibil și când acesta apreciază că nu se aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților

- a) audierea acestora în incinte concepute sau adaptate acestui scop;
- b) audierea acestora prin intermediul sau în prezența unui psiholog sau a altui specialist în consilierea victimelor;
- c) audierea acestora, cât și eventuala lor reaudiere se realizează de aceeași persoană, dacă acest lucru este posibil și dacă organul judiciar apreciază că aceasta nu aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților.

În practică regula devine excepția iar excepția devine regula,

Art 111(8) Dacă persoana vătămată este minor, înregistrarea audierii acesteia prin mijloace tehnice audio sau audiovideo este obligatorie în toate cazurile. **Atunci când înregistrarea nu este posibilă, acest lucru se consemnează în declarația persoanei vătămate, cu indicarea concretă a motivului pentru care înregistrarea nu a fost posibilă.**

Proiect derulat de:

DREPTUL DE A FI ASCULTAT- Audierea în practică

Momentul primei audierii: Regula: cât mai apropiat de momentul identificării

“dacă a avut o acțiune ca să prindă infractorii și victima se găsea împreună cu infractorii, da, este audiată în aceeași zi, de cele mai multe ori. Se mai întâmplă, de exemplu, să refuze să vorbească și o ducem într-un adăpost și i se dă timp de reflexie, și peste câteva zile se reia procedeul pentru a i se putea lua o declarație”

Reaudierea: practica reaudierii la toate fazele procesuale (minim 4 reaudierii).
La nivel de urmărire penală victimele sunt posibil să fie audiate minime de 2 ori depinde experiența celor care audiază, complexitatea cazului și situația probatorului cazului.

La nivel de instanță victimele sunt mai des reauditate la prima instanță. Motivele variază: Lipsa înregistrării audio video (nici un judecător interviuat nu a avut la dosar înregistrarea video-audio), când inculpatul nu recunoaște fapta și solicită confruntarea cu victima,

Importanta audierii: fără declarația victimei nu există caz!

Proiect derulat de:

ASISTENȚA JURIDICĂ- Legislativ

Codul de Procedură Penală: Omiterea legiutorului de corelare a dispozițiilor art. 93 alin (4) Cod procedură penală cu art 281 alin (1) lit. (f) care prevede nulitatea absolută pentru încălcarea dispozițiilor privind asistența juridică obligatorie numai pentru suspectul sau inculpat dar nu și pentru persoana vătămată care lipsește din enumerarea din enumerarea subiecților procesuali principali

Hotărîrea 180 din 2016 UNRB privind aprobarea Regulamentului – Cadru pentru organizarea, funcționarea și atribuțiile serviciilor de asistență judiciară ale barourilor (Art 36 Ordonanța de urgență nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă).

Art 60 (2) Avocatul care a asigurat asistența extrajudiciară **devine incompatibil** cu asigurarea asistenței judiciare pentru același caz.

Proiect derulat de:

ASISTENȚA JURIDICĂ- Practica

- 90% dintre intervievați: majoritatea victimelor beneficiază de un apărător din oficiu atât la faza de urmărire penală cât și la faza de judecată, avocatul ales fiind doar în cazurile în care victima beneficiază de sprijinul organizațiilor nonguvernamentale care oferă consultanță sau asistență juridică gratuită.
- **Lipsa de continuitate a avocaților numiți din oficiu în cadrul procesului penal- 100%** dintre cei intervievați au afirmat că avocatul din oficiu care participă în cursul urmăririi penale nu își continuă mandatul și în cadrul procedurilor din instanță.
- **Calitatea scăzută a serviciilor de asistență juridică oferite de către majoritatea avocaților din oficiu**
 - ✓ Lipsa de expertiză specializată a avocaților din oficiu privind traficul de persoane dar și de a interacționa cu victimele minore;
 - ✓ Volumul mare de muncă;
 - ✓ Lipsa de interes a avocaților din oficiu de a se implica datorită complexității cazurilor de trafic de minori dar și a întârzierilor privind plata onorariilor;

Proiect derulat de:

Măsuri de protecție- Legislativ

Caracterul facultativ al prevederilor privind nepublicitatea ședinței

Art 352- Publicitatea ședinței de judecată

Alin (3) Dacă judecarea în ședință publică ar putea aduce atingere unor interese de stat, moralei, demnității sau vieții intime a unei persoane, intereselor minorilor sau ale justiției, instanța, la cererea procurorului, a părților ori din oficiu, poate declara ședință nepublică pentru tot cursul **sau pentru o anumită parte a judecării cauzei.**

Lipsa reglementării situațiilor privind eliberare sau evadarea autorului infracțiunii

Articolul 113-Protecția persoanei vătămate și a părții civile

Alin (1) Atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege referitoare la statutul de martor amenințat sau vulnerabil ori pentru protecția vieții private sau a demnității, organul de urmărire penală poate dispune față de persoana vătămată ori față de partea civilă măsurile de protecție prevăzute la art. 124-130, care se aplică în mod corespunzător

Proiect derulat de:

Pentru copiii victime ale altor infracțiuni sexuale - desfășurarea ședinței de judecată

Iceland
Liechtenstein **Active**
Norway **citizens fund**

Măsuri de protecție

Publicitatea ședinței de judecată

-Regula: nepublică pentru trafic de minori și pronografie infantilă

-Excepția: inculpatul sau inculpații trimiși în judecată, în aceeași cauză, pentru mai multe infracțiuni, dintre care una se judecă în ședință publică, cazul se judecă după regula publicității ședinței de judecată.

Pentru copiii victime ale altor infracțiuni sexuale - desfășurarea ședinței de judecată nepublică este o măsură lăsată la aprecierea instanței de judecată, ședința nepublică a fost dispusă doar pentru momentul audierii minorului iar procedura de judecată presupune dezbateri în prezența unui număr nelimitat de persoane care pot produce traume suplimentare copilului victimă, dar și copilului martor.

Durata procedurilor penale a cazurilor care implică un copil victimă nu este rezonabilă - cauzele judiciare privind traficul de minori a fost de 689 de zile, iar în 2019, de 585 de zile (2018)

Confidențialitatea datelor victimelor: Asigurarea de cazare temporară în centrele de plasament din administrarea DGASPC-urilor nu este sigură deoarece nu sunt facilitate potrivit standardelor privind asigurarea siguranței și protecției victimelor

Au fost semnalate situații când minorii au fost expuși interacțiunii cu infractorul în afara sălilor de judecată.

Proiect derulat de:

Dreptul la compensație

- Informare redusă cu privire la compensare a victimelor (majoritatea primesc la prima informare);
- Nici o victimă minoră nu a primit compensație;
- Procedura îndelungată de la identificare victimei până la compensare: victima poate primi compensație după hotărârea definitivă, chiar dacă poate demara procedura de solicitare înainte, însă doar pentru infracțiunea realizată pe teritoriul României;
- Nu există procedură pentru compensarea daunelor morale;
- Ofertă redusă de formare a magistraților în domeniul compensării victimelor.

Proiect derulat de:

Victime de etnie roma

- Nu există date oficiale despre victimele de etnie roma în general
- Foarte puține cercetări despre traficul de persoane în comunitățile de romi: ERRC 2011- 50%,
- Organisme internaționale și europene preocupate de numărul mare de copii romi ca victime ale traficului de ființe umane (US State Reports, GRETA, OSCE, CE)
- Cercetarea CADO- numărul victimelor romilor ale traficului de copii variază de la 20%-80% în 10 județe din 42 de județe.
- Nici un interpret de limba romani nu se afla pe lista de contacte de urgență a organelor de cercetare penala.
- Nu au fost înregistrate cazuri în care interpreții romi au fost folosiți în timpul audierilor copiilor romi la nivel de urmarire penala sau process.
- În 2006 a fost tradus în romani o broșura informativă pentru copii
- Nicio ONG rom nu a fost informată cu privire la cazurile în care copiii romi sunt victime ale traficului

Proiect derulat de:

Recomandări- la nivel legislativ

Modificarea Codului de procedură penală:

- Modificarea **art 93** potrivit căreia asistența juridică este obligatorie când persoana vătămată sau partea civilă este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă sau când **persoana vătămată sau partea civilă este victima uneia dintre infracțiunile prevăzute de art.197, 199, 209-216, 216¹, art.218-223 din Codul penal.**
- Modificarea art 111 alin. (6) prin introducerea **obligativității organelor judiciare de a dispune una sau mai multe dintre măsurile de protecție** pentru victimele și nu atunci când este posibil și când acesta apreciază. De asemenea, **introducerea audierii victimelor minore ale infracțiunilor sexuale prin videoconferință sau alte mijloace tehnice de comunicare la locul unde beneficiază de măsura de protecție a cazării temporare.**
- Modificarea art 111 alin. (7) prin extinderea aplicării prevederii audierii și reaudierii de către **o persoană de același sex cu persoana vătămată și victimelor infracțiunilor privind violența în familie (art.199), rele tratamente aplicate minorului (197), hărțuire (208) și hărțuire sexuală (223).**

Proiect derulat de:

- Modificarea **art 111 alin. (8) prin introducerea obligativității înregistrării audio video fără existența de excepții**, deoarece prevederea curentă stabilește că „Atunci când înregistrarea nu este posibilă, acest lucru se consemnează în declarația persoanei vătămate, cu indicarea concretă a motivului pentru care înregistrarea nu a fost posibilă” devine regula. Potrivit raportului CADO 2022 și Inspecției Judiciare din 2021 organele de cercetare penală, de regulă, nu au înregistrat audiovideo mărturia victimelor minore, motivând lipsa de mijloacelor de înregistrare, fapt ce a dus la audieri repetate de către organele de poliție, cât și de procuror. Astfel, scopul inițial al prevederii nu se poate realiza dacă prin excepția prevăzută se ajunge la imposibilitatea aplicării regulei juridice, protecția victimelor minore fiind subminată de prevederea în sine.
- Modificarea **art 113** prin extinderea măsurilor de protecție a victimelor **inclusiv în situația în caz de eliberare sau evadare a autorului infracțiunii**.
- Modificarea **art. 281 alin. (1) lit. f) prin introducerea persoanei vătămate în cadrul participanților ce au nevoie de asistență juridică** și a cărei lipsă atrage sancțiunea nulității absolute. Prin aceasta modificare se va rezolva contradicția legislativa, deoarece conform art. 33 CPP, atât suspectul cât și persoana vătămată sunt subiecți procesuali principali, fiind necesară stabilirea unui echilibru în ceea ce privește asistarea de către avocat.

Proiect derulat de:

- Modificarea **art 352** privind **Publicitatea ședinței de judecată**, ai anume, din oficiu sau la solicitarea expresă a persoanei vătămate sau a procurorului, **ședința de judecată este declarată nepublică pentru tot cursul său dacă persoana vătămată este minoră și este victimă a infracțiunilor privind viața sexuala.**
- **Introducerea la art. 509 a alineate (6-7)** prin care se stabilește o nouă măsură de protecție a victimele minore în vârstă de 16 ani a infracțiunilor sexuale , și anume, **judcătorul poate disune îndepărtarea din ședință a minorului dar și a părinților, ori a tutorelui, curatorului ori a persoanei în îngrijirea sau în supravegherea căreia se află temporar minorul când se administrează probe care pot avea o influență negativă asupra minorului.** Introducerea alin. (8) prin care **instanța audiază persoana vătămată doar în cazuri temeinic justificate.**

Modificarea Regulamentului – Cadru pentru organizarea, funcționarea și atribuțiile serviciilor de asistență judiciară ale barourilor pentru asigurarea continuității asistenței juridice din oficiu oferite la nivel de urmărire penală și la faza de judecată în special pentru victimele infracțiunilor de natură sexuală,

Proiect derulat de:

Recomandări privind practica

- Obligatorietatea evaluării psihologice ante proceduri judiciare a victimei pentru stabilirea nivelului de traumă emoțională și psihologică, gradul de înțelegere gradul de discernământ
- Adaptarea metodelor de informare la vârsta, gradul de înțelegere a victime, nivelul de traumă emoțională, psihologică și fizică,
- Elaborarea de materiale informative privind drepturile victimei în format prietenos și gradului de înțelegere a minorilor,
- Dezvoltarea unor programe permanente de formare pentru, ofiteri de poliție, magistrați și avocați pentru a-și consolida cunoștințele privind legislația privind traficul de ființe umane, audierea minorului, compensație etc., ca să dezvolte o abordare bazată pe interesul superior al copilului.
- Crearea unui Registru nu numai cu avocații din oficiu a barourilor dar și a ong-urilor care oferă asistență juridică gratuită și creșterea colaborării cu ONG-urile, furnizoare de asistență juridică gratuită;
- Specializarea avocaților prin programe de formare permanentă în domeniul traficului de persoane și comunicarea cu victimele minore dezvoltate de barourile locale/INM;

Proiect derulat de:

- Îmbunătățirea informațiilor oferite de autorități victimelor cu privire la procedurile penale, asistența juridică, atât oral, cât și în scris material;
- Creșterea onorariilor pentru avocații din oficiu care asistă victimele și reducerea proceduri birocratice pentru a se asigura plățile la timp;
- Stabilirea procedurilor de colaborare între managerii de caz a victimelor și avocații, permițând acestora să ofere victimelor actualizări periodice cu privire la progresul procesului;
- Organizarea de camere de audiere adaptate copiilor cu standarde sporite de siguranță, protecție și confort;
- Folosirea doar a mijloacelor de înregistrare audio-video/audio pentru audierea victimelor infracțiunilor la viața sexuală pentru reducerea revictimizării și asigurarea unui probatoriu greu de contestat;
- Realizarea audierii minorilor cu cazare temporară (măsură ca protecție) prin video-conferință;
- Realizarea audierii doar de psiholog în prezența apărătorului său;
- Asigurarea judecării cauzelor de trafic minori/ infracțiuni la viața sexuală cu persoane vătămăte minore cu celeritate în proceduri de urgență;

Proiect derulat de:

- Elaborarea unui ghid audiere a minorilor aplicat la nivelul tuturor parchetelor și instanțelor de judecată pe baza modelor de bune practică deja pilotate;
- Capacitarea reprezentanților organelor de cercetare, urmarie penală și judecătorilor, precum și a experților sociali și psihologi în gestionarea cazurilor cu minori ca victime ale infracțiunilor sexuale prin programe de formare și schimburi de experiență,
- Asigurarea accesului la asistență și protecție pentru victime minore , indiferent dacă au acceptat sau nu să participe la proceduri. Pentru cei care sunt de acord să coopereze, autoritățile competente ar trebui să se asigure că se utilizează pe deplin măsurile de protecție specială prevăzute de lege, în vederea asigurării victime cu protecție maximă;
- Reorganizarea traseului victimei în incinta instanțelor de judecată pentru evitarea întâlnirii cu inculpatul și organizarea unor spații de așteptare separate pentru victimele infracțiunilor la viața sexuală;
- Îmbunătățirea sistemului de adăposturi de stat pentru victimele traficului, unde acestea pot fi adăpostite pentru anumită perioadă de timp și beneficiază de asistență și protecție;

Proiect derulat de:

- Îmbunătățirea programului existent de protecție a martorilor și asigurarea accesului efectiv la protecție pentru martori sau părți vătămate;
- ONG-urile ca parteneri oficiali în programul de protecție a martorilor și oficializarea colaborării prin protocoale;
- Compensarea victimelor traficului de persoane în avans și recuperarea sumei de la inculpați;
- Oferirea compensațiilor și pentru daune morale.

Proiect derulat de:

